

KARTO VÝROČÍ 2021

Zdeněk STACHOŇ
Masarykova univerzita, Brno

Vít VOŽENÍLEK
Univerzita Palackého v Olomouci

NEJSTARŠÍ DATOVANÝ PORTOLÁN

1311

portolánová mapa východního Středomoří

- podepsaná a datovaná
- uložená v Archivio di Stato ve Florencii
 - ICC 2021

Pietro Vesconte (1310–1330)

- průkopník portolánových map
- prvním profesionální tvůrce map, který svá díla pravidelně podepisoval a datoval
- autor prvního námořního atlasu (1313?1318?1321)

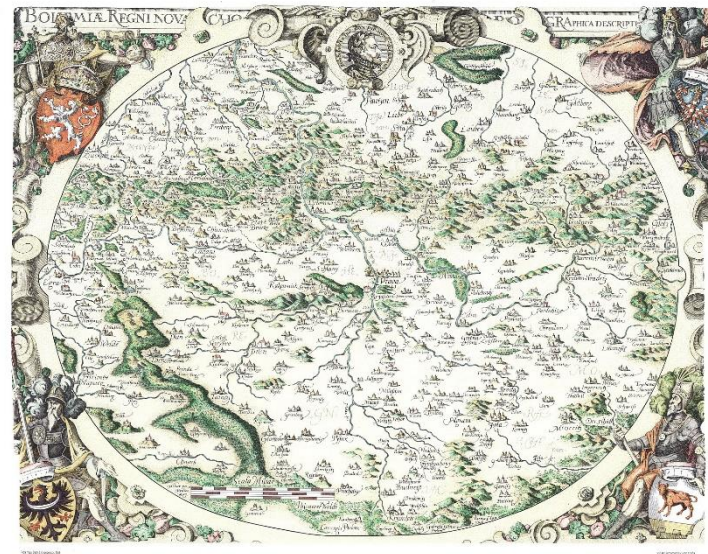
1521

1571

JAN CRIGINGER

Johann Criginger

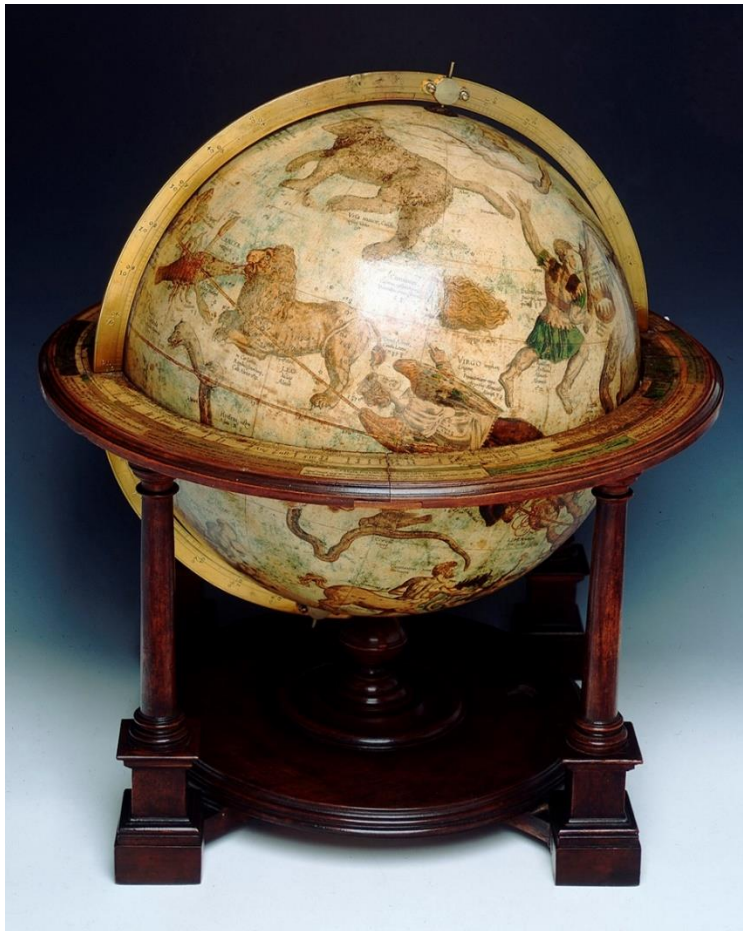
- nar. 1521 v Jáchymově
- zemř. 1571 v Marienbergu
- německý luteránský farář, spisovatel a kartograf
- 1538 imatrikulován na univerzitě Wittenberg
- 1540 přešel na Lipskou univerzitu
- 1541 přešel na univerzitu v Tübingenu
- od 1543 učitelem v Crimmitschau
- 1544 ve Wittenbergu promoval na magistra svobodných umění
- od 1547 dvorní kazatel hraběte Lorenze Schlicka ve Žluticích
- 1548 duchovní v Marienbergu, zde od 1551 arciděkan
- 1559 se stal pastorem v kostele Panny Marie, na tomto postu působil až do své smrti
- 1568 **Bohemiae regni nova chorographica Descriptio**

500/450

1541 / 51

MERCATOR VYDÁVÁ ZEMSKÝ A NEBESKÝ GLÓBUS

Gerhard Mercator (1512 – 1594)

- nový postup výroby glóbů
 - (dříve byly glóby vyráběny rytím do dřevěné či pozlacené mosazné koule)
- Mercator nanášel papírovinu a sádku na dřevěnou konstrukci, na ní nalepil mapu světa rozdělenou na 12 podlouhlých zakřivených částí a dvě kruhové polární čepičky, pak je vybarvil a zasadil do dřevěných stojanů
- Do současnosti se dochovalo 22 Mercatorových glóbů
 - National Maritime Museum (GB)
 - Mercator Museum (BE)
 - The Globe Museum (AT)
 - ...

480/470

1561

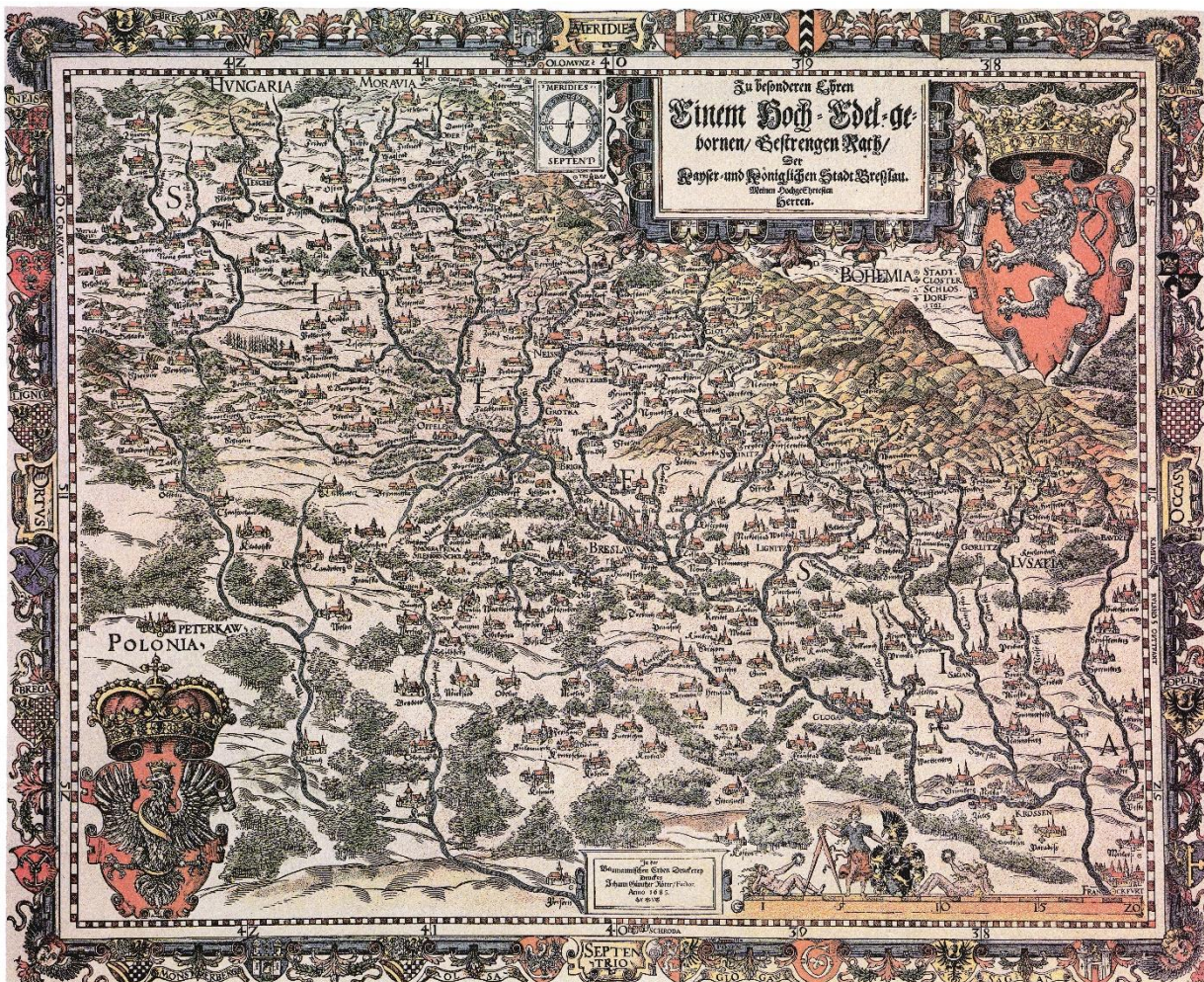
HELWIGOVA MAPA SLEZSKA

- na 4 listech z 12 tiskových desek vyryl H. Kron, vytiskl J. Creutzig v Nise
- 14 vydání, originál se nedochoval
- v atlasech Mercatora a Ortelia

Martin Helwig (1516–1574)

- slezský (německý) kartograf a pedagog
- studoval v Krakově a Wittenbergu
- od 1549 ve Wroclawi jako učitel matematiky, geografie a jazyků

460

1571

NARODIL SE WILLEM JANSZOOM BLAEU

Willem Janszoon Blaeu

- zemřel 21. 10. 1638 v Amsterdamu
- nizozemský kartograf, tvůrce atlasů a spisovatel
- 1594–96 studoval u Tycha Braha na výrobce glóbů
- po návratu do Nizozemska, vyráběl mapy a glóby
- po zřízení vlastní tiskárny pravidelně vydával mapy států v atlasovém formátu
- 1633 jmenován kartografem Nizozemské Východoindické společnosti
- 1635 vydal **Atlas Novum**
- editor a vydavatel prací Willebrorda Snella
- synové Joan a Cornelius po jeho smrti pokračovali v tvorbě map a vydavatelské činnosti

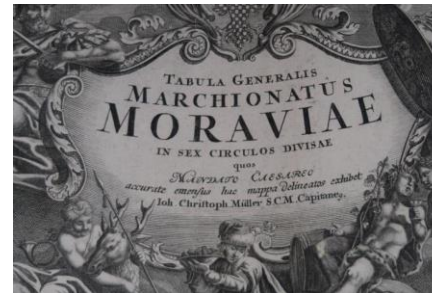
450

1721

ZEMŘEL JAN KRYŠTOF MÜLLER

Johann Christoph Müller

- nar. 15. 3. 1673 ve Wöhrd
- zemř. 21. 6. 1721 ve Vídni
- profesionální měřič, kartograf a topograf
- v Norimberku vystudoval matematické hvězdářství a rýsování
- 1698 pomáhal při pracích na celkové správné mapě uherských zemí
- 1703 vstoupil do císařských služeb jako polní vojenský inženýr
- 1705 vyhotovil mapu pohraničních oblastí v měřítku 1 : 450 000
- 1708 na přání uherských stavů vytvořil velkou mapu Uher
- 1708 zadáno **mapování Moravy** – dokončena až roku 1716 (1714 došlo ke změně v krajském uspořádání Moravy)
- 1712 zadáno **mapování Čech**, dokončeno 1718, vydáno 1720
- zemřel na následky celkové únavy a přepracovanosti

300

1721

1811

JOHANN GEORG LEHMANN

Topografisk karta

Johann Georg Lehmann

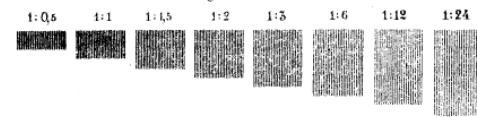
- nar. 11. 5. 1721 v Johannismühle u Baruthu
- zemř. 6. 9. 1811 v Drážďanech
- do roku 1784 pracoval jako pomocník ve mlýně a pasák krav
- na vojně se stal písařem a mohl studovat matematiku a topografické mapování
- 1790 sám mapoval v Krušných horách
- 1793 opustil armádu a věnoval se mapování na vlastní pěst
- 1798 topograficky zmapoval velkou část saských Krušných hor a okolí Drážďan s požadavkem věrného znázornění terénu – dospěl k závěru, že dosud užívaná kopečkovou metodou je nevyhovující
- vymyslel novou metodu pro znázornění terénu založenou na matematických pravidlech a ověřil ji v praxi při mapování saských Krušných hor
- 1799 vydal *Darstellung einer neuen Theorie der Bezeichnung der schiefen Flächen im Grundriss oder Situationszeichnung der Berge* s podrobným popisem teorie zakreslování terénu do map a plánů šrafováním

Jordhöjd

Lutningsbeteckning

Lutningsförhållande

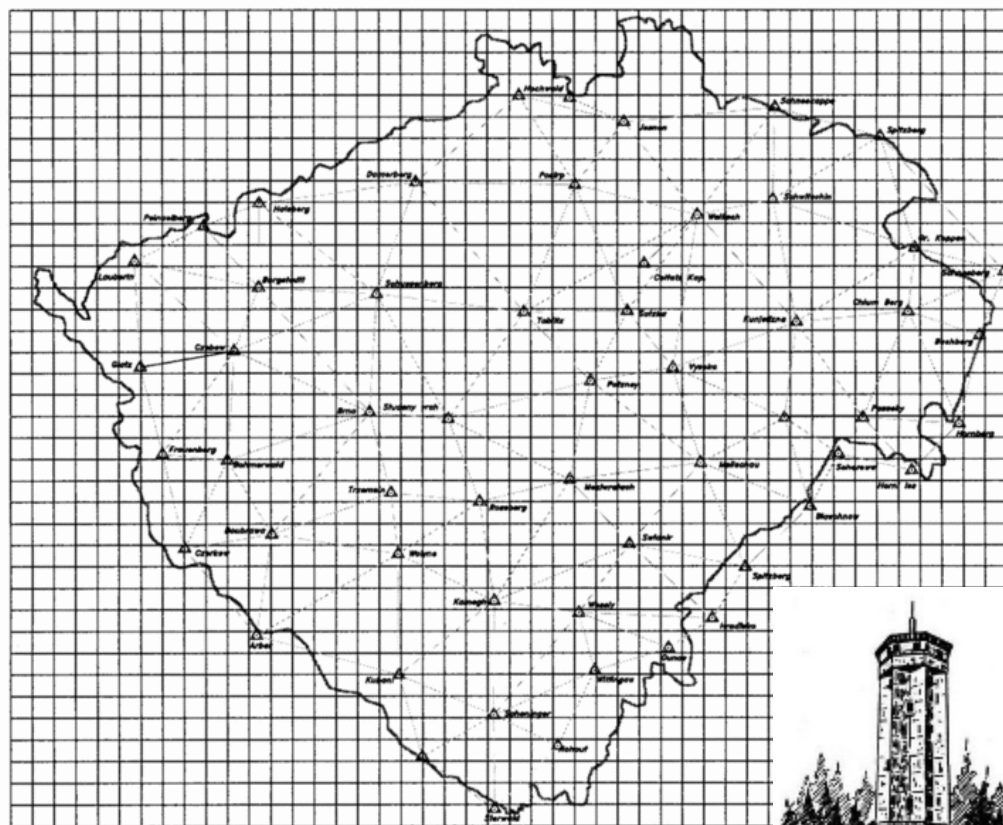
Berg

300/210

1821

TRIGONOMETRICKÁ SÍŤ I. ŘÁDU STABILNÍHO KATASTRU NA ÚZEMÍ ČECH

- 1821 – zahájeno budování Trigonometrické sítě I. řádu pro mapování stabilního katastru na území Čech
- probíhalo v letech 1821–40
- v měřítku 1 : 2 880
- první souvislá trigonometrická síť I. řádu
- dále zhuštěna sítí II. a III. řádu (číselná triangulace)

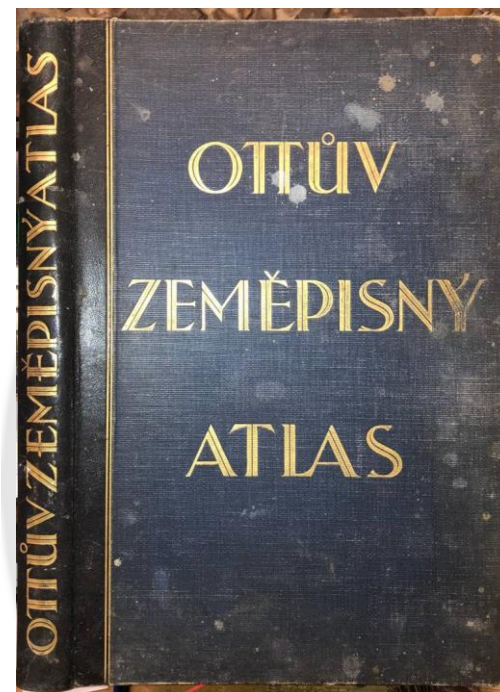

200

1921

ZEMŘEL JINDŘICH METELKA

- nar. 11. 8. 1954 – Svémyslice (u Brandýsa nad Labem)
- zemř. 9. 9. 1921 - Praha
- středoškolský profesor, kartograf a politik,
- studoval geografii a historii na pražské univerzitě
- 1883 získal titul doktora filozofie
- 1892 studie O Komenského mapě Moravy
- 1894 - podílel na založení české zeměpisné společnosti
 - pod názvem Česká společnost zeměvědná
 - Tajemník společnosti
- 1895 pojednání O mapě kardinála Mikuláše Cusy z prostředka XV. Století
- redakce českého atlasu světa (Ottův zeměpisný atlas)

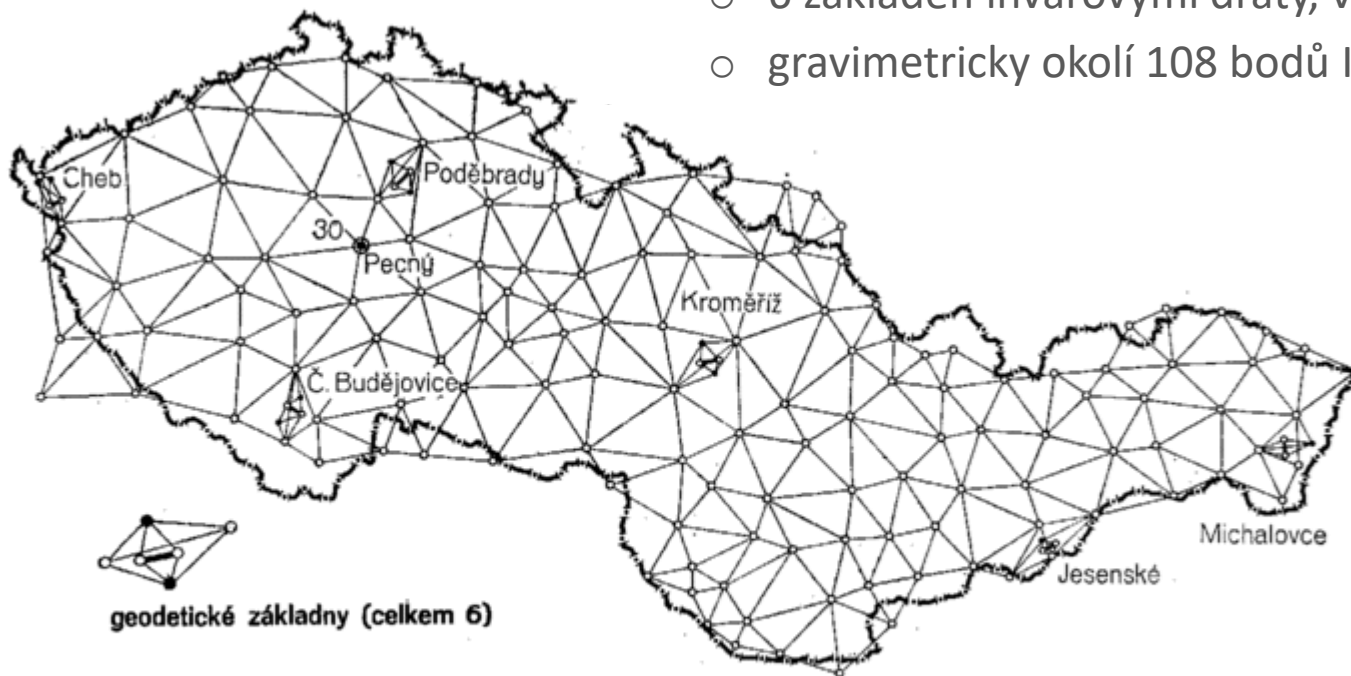

1931

ASTRONOMICKO-GEODETICKÁ SÍŤ

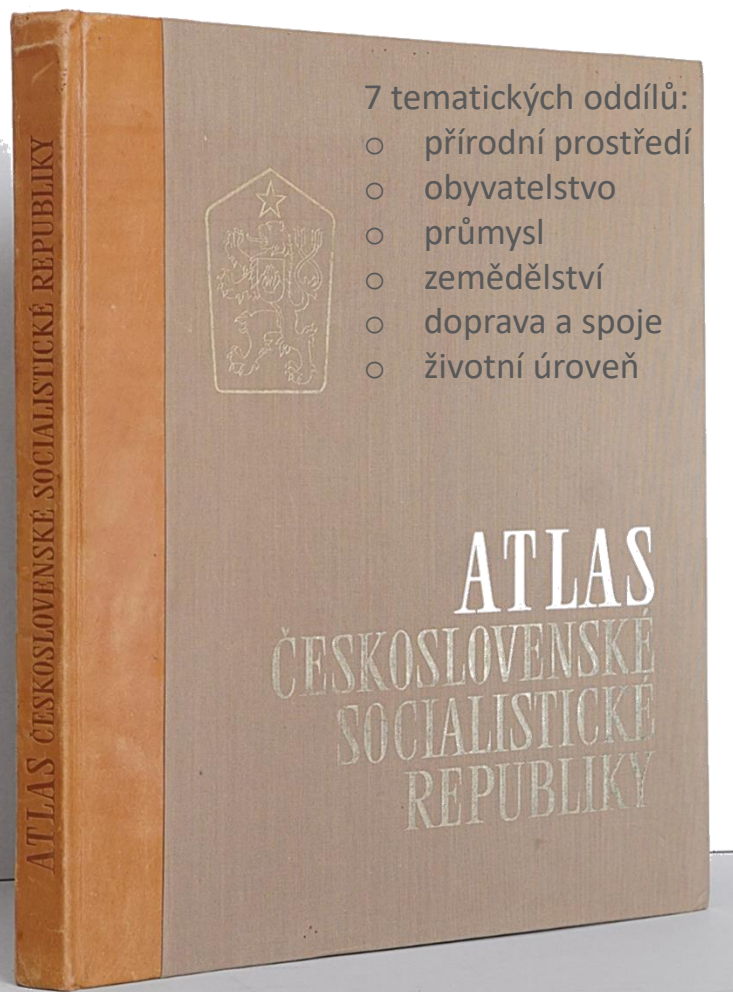
- budována v letech 1931–1954
- do roku 1954 bylo změřeno:
 - úhlově 227 trojúhelníků se 144 vrcholy
 - astronomicky 53 Laplaceových bodů
 - 6 základen invarovými dráty, vč. rozvinovacích sítí
 - gravimetricky okolí 108 bodů I. řádu a 499 bodů II. řádu

90

1966

ATLAS ČS. SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY

7 tematických oddílů:

- přírodní prostředí
- obyvatelstvo
- průmysl
- zemědělství
- doprava a spoje
- životní úroveň

- **národní atlas**
- vydala Československá akademie věd a Ústřední správa geodézie a kartografie
- zpracoval a vytiskl Kartografický a reprodukční ústav v Praze, odpovědný redaktor J. Svoboda, technický redaktor B. Stehlík
- redakční uzávěrka v lednu 1966, tisk v červenci až září 1966, **náklad 10 555** vyšel v prosinci 1966
- 58 mapových listů (433 map), souhrny a vysvětlivky v anglickém a ruském jazyce
- některé byly převzaty z Geologického atlasu ČSSR (1966) anebo upraveny podle Atlasu podnebí Československé republiky (1958)
- stejnoploché kuželové zobrazení v normální poloze s nezkreslenou 49°30' rovnoběžkou

ATLASOVÁ VÝROČÍ

- 1821** narodil se v Hotunje (Slovinsko) **Blasius Kozenn** (Blaž Kocen) (24. 1.)
- 1846** vyšel 5. *(poslední)* atlas V. Merklase **Malý příruční atlas všech částí země**
- 1861** ve Vídni, ve své litografické dílně a zeměpisném ústavu a hlavním sídle svého nakladatelství vydal Eduard Hölzel **první vydání Kozennova školního atlasu**
- 1866** zemřel v Opavě **Václav Merklas** (2. 10.)
- 1871** zemřel v Hernals (dnes Vídeň) **Blasius Kozenn** (29. 5.)
- 1876** narodil se v Horce nad Mor. **František Machát** (25. 12.)
- 1866** zemřel v Opavě **Václav Merklas** (2. 10.)
- 1901** vyšel **Rácův atlas pro školy obecné**
- 1911** vyšel **Brunclíkův atlas pro školy obecné**